

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

329

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Drugom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sutkinja Snježana Bagić, predsjednica Vijeća, te suci Mato Arlović, Marko Babić, Slavica Banić, Duška Šarin i Miroslav Šeparović, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenula P. P. iz P., zastupana po skrbnici B. B. iz B., na sjednici održanoj 14. siječnja 2016. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se djelomično usvaja.

II. Ukida se rješenje Općinskog suda u Z. broj: R1-19/09 od 28. prosinca 2010.

III. Predmet se vraća Općinskom sudu u Z. na ponovni postupak.

IV. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. P. P. iz P. (u daljnjem tekstu: podnositeljica), zastupana po skrbnici B. B. iz B., podnijela je Ustavnom sudu ustavnu tužbu kojom osporava rješenje Županijskog suda u Z. broj: Gžx-950/11 od 27. lipnja 2012., kojim su odbijene žalbe J. P. i B. B. protiv rješenja Općinskog suda u Z. broj: R1-19/09 od 27. travnja 2011. Potonjim su rješenjem odbačene kao nedopuštene žalbe J. P. i B. B. protiv rješenja Općinskog suda u Z. broj: R1-19/09 od 28. prosinca 2010., kojim je podnositeljica lišena poslovne sposobnosti.

Podnositeljica je ustavnu tužbu podnijela i protiv oba prethodno navedena rješenja Općinskog suda u Z.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

2. Centar za socijalnu skrb Z. je 23. siječnja 2006. Općinskom sudu u Z. podnio prijedlog da se podnositeljica liši poslovne sposobnosti, imenovavši joj prije toga (rješenjem klasa: UP/I-552-02/05-02/47 ur. broj: 2181-160-05-2 od 31. listopada 2005.) odvjetnicu K. K. iz K. za skrbnicu za poseban slučaj radi zastupanja te zaštite interesa u navedenom sudskom postupku.

Rješenjem broj: R1-5/06 od 2. veljače 2006. Općinski sud u Z. odredio je izvođenje vještačenja po vještaku neuropsihijatru, naloživši mu da pregleda podnositeljicu te sudu dostavi pisani nalaz i mišljenje na okolnost utječe li podnositeljčino zdravstveno stanje na njezinu poslovnu sposobnost.

Podnositeljčina skrbnica za poseban slučaj je 21. veljače 2006. podnijela Općinskom sudu u Z. podnesak u kojem je navela:

»Kako mi činjenično stanje u ovoj pravnoj stvari nije poznato, to opreza radi osporavam navode iz Prijedloga.

Predlažem da Sud provede dokaze navedene u Prijedlogu i ocjenom istih donese na zakonu utemeljenu odluku.«

Općinski sud u Z. je rješenjima broj: R1-5/06 od 8. veljače 2007. i 19. lipnja 2008. pozvao predlagatelja da poduzme sve potrebne mjere i radnje koje će vještaku omogućiti podnositeljčin pregled.

Rješenjem istog suda broj: 6-Su-379/07-4 od 3. studenoga 2008. spis razmatranog predmeta je raspoređen u rad drugom sucu tog suda. I rješenjem Općinskog suda u Z. broj: 23-Su-2451/09-3 od 9. studenoga 2009., nakon što je taj sud postao nadležan za predmet (koji mu je dostavljen 7. listopada 2009.), spis je raspoređen u rad drugom sucu tog suda.

Centar za socijalnu skrb Z., odgovarajući na prethodno spomenuta rješenja suda od 8. veljače 2007. i 19. lipnja 2008., u podnesku od 8. lipnja 2010. u bitnome navodi:

»Vezano za predmet ... ovaj Centar za socijalnu skrb po vašem pozivanju da se poduzmu potrebne mjere koje će omogućiti vještaku neuropsihijatru ... pregled predloženice, stupio je u kontakt sa ocem predloženice J. P. ...

J. P. je tom prilikom izjavio da predloženica odbija otići na vještačenje-pregled i da je on ne može prisiliti na isto.

Slijedom iznesenog, predlažemo da vještak ukoliko je moguće, obavi terenski pregled na adresi u Z. ...

Nadalje, napominjemo da je otac predloženice J. P. dostavio ovom Centru podnesak kojim traži povlačenje prijedloga za lišavanje poslovne sposobnosti P. P.

U provedenom postupku ovaj Centar utvrdio je da nema osnova za povlačenjem predmetnog prijedloga budući je predloženica i dalje bolesna o čemu prileži potvrda liječnika opće medicine ... dakle i dalje postoji osnovana sumnja u njenu poslovnu sposobnost.«

Podnesku je priložena potvrda liječnika opće medicine datirana od 21. rujna 2005.

U psihijatrijskom nalazu i mišljenju, dostavljenom Općinskom sudu u Z. 27. kolovoza 2010., vještak je uvodno naveo da se vještačenje temelji na: »1. Uvidu u sudske spise. 2. Medicinskoj dokumentaciji. 3. Psihijatrijskom liječenju.« U tom se smislu, u bitnome, prvo pozvao na prethodno spomenutu potvrdu liječnika opće medicine od 21. rujna 2005., navodeći da iz iste proizlazi da podnositeljica kao »dugogodišnji psihijatrijski bolesnik, boluje od kronične psihoze i pod kontrolom je psihijatra«. Zatim je naveo da je podnositeljica, prema heteroanamnezi dobivenoj od njezinog oca, u više navrata liječena »u Psihijatrijskom odjelu Psihijatrijske klinike u KBC Z., koliko on zna bila je najmanje dva tri puta i to po deset do petnaest dana« (pri tome ne navodeći relevantni vremenski kontekst tih razdoblja). Vještak je zaključno u nalazu naveo da je podnositeljica pregledana »u Klinici za psihijatriju KBC Z. 25.08.2010. godine, primljena je u hitnoj službi pod kliničkom slikom schizofrene psihoze u egzacerbaciji« te da joj je »u više navrata, posljednjih mjeseci upućen pismeni poziv da se javi u Kliniku za psihijatriju radi ocjene poslovne sposobnosti ali se roditelji nisu odazvali pozivu iz razloga što su odustali od vještačenja, jer je navodno P. sada bolje«. Nakon što je opisao nalaz dobiven nakon navedenog prijama u bolničkoj hitnoj službi, za koji je naveo da je jučerašnji u odnosu na pisanje vještačkog nalaza i mišljenja (datiranog s 27. kolovoza 2010., što bi ukazivalo na to da je riječ o prekjučerašnjem prijemu u odnosu na pisanje vještačkog nalaza i mišljenja), vještak je u mišljenju naveo da podnositeljica »boluje od kronične schizofrene psihoze« te predložio da joj se »oduzme poslovna sposobnost u cijelosti«.

Dana 6. listopada 2010. u predmetu je na Općinskom sudu u Z. održana petominutna rasprava, na koju podnositeljica nije pozvana. Zapisnik s te rasprave glasi:

»Početak 8,30 sati

Utvrđuje se da su pristupili:

Za predlagatelja: punomoćnica L. L., diplomirana pravnica

Za predloženicu: posebna skrbnica K. K.

Utvrđuje se da je kod ovog suda dana 27. kolovoza 2010. zaprimljeno vještvo stalnog sudskog vještaka dr. S. S. koje je dostavljeno strankama na očitovanje.

Nazočne nemaju primjedbi na nalaz i mišljenje stalnog sudskog vještaka dr. S. S.

Sudac rješava raspravljanje dovršeno.

Rješenje će biti doneseno u zakonskom roku.

2.1. Općinski sud u Z. je u obrazloženju rješenja broj: R1-19/09 od 28. prosinca 2010. naveo da je pregledao dijelove spisa koji sadrže podnositeljičinu liječničku dokumentaciju (bez da je specificirao o kojoj se dokumentaciji radi) i njezin rodni list te proveo psihijatrijsko vještačenje. Nakon toga je, na ukupno nepunu jednu stranicu, do kraja obrazloženja rješenja naveo sljedeće:

»Prijedlog predlagatelja je osnovan.

U svom nalazu i mišljenju od 27. kolovoza 2010. stalni sudski vještak dr. S. S., mr. sc. neuropsihijatar je naveo da je predloženica imala uredan psihomotorni razvoj, završila je ekonomsku školu, prema heteroanamnezi bila je zaposlena, ali je prekinula sa zaposlenjem. Liječena je u tri navrata u psihijatrijskoj bolnici u Z., prvo liječenje bilo je prije otprilike dvadesetak godina zbog smetnji u ponašanju, ne postoji medicinska dokumentacija o tome, 'rečeno im je da se radi o težem duševnom poremećaju schizofreniji' i od tada uzima psihijatrijsku terapiju, povremeno ide na kontrolne preglede kod psihijatra. Posljednje dvije-tri godine osjeća se bolje, ali je uglavnom sama u kući, nije uspostavila niti jednu ozbiljnu emocionalnu vezu, živi sa roditeljima. Kod prijema verificira se klinička slika kronificirane schizofrene psihoze u recidivu. Predloženica je autistična, emocionalno udaljena, inadegvatnog afekta, pod uplivom halucinacija, bez mogućnosti komuniciranja. Na osnovi heteroanamneze, dostupne medicinske dokumentacije i kliničke slike zaključuje se da se kod predloženice radi o kroničnoj schizofrennoj psihozi sa značajnom deterioracijom viših psihičkih procesa kao što su emocije, mišljenje, rasuđivanje i testiranje realiteta.

S obzirom da dugogodišnje psihijatrijsko liječenje nije dalo rezultate u smislu poboljšanja kliničke slike, očekivati je daljnje pogoršanje i daljnju psihičku deterioraciju, prognoza je slaba. Vještak predlaže, kako predloženica nije u stanju skrbiti se o sebi na adekvatan način niti upravljati svojim postupcima bez nanošenja štete sebi i drugima, da ju je po pitanju poslovne sposobnosti potrebno u cijelosti lišiti iste.

Člankom 159. stavka 1. Obiteljskog zakona ('NN' br. 116/03) propisano je da punoljetna osoba koja se zbog mentalnog oštećenja ili psihičke bolesti ili ovisnosti o opojnim sredstvima, senilnosti ili drugih uzroka nije sposobna brinuti i o osobnim potrebama, pravima i interesima, ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba, djelomice se ili potpuno lišava poslovne sposobnosti.

Cijeneći navode iz medicinske dokumentacije, te uzevši u obzir nalaz i mišljenje stalnog sudskog vještaka dr. S. S., mr. sc. neuropsihijatra, čije predmetno vještvo sudac smatra logičnim i argumentiranim te izrađenim u skladu s pravilima struke, sudac smatra utvrđenim da predloženica nije u stanju kontinuirano upravljati svojim postupcima i sama se brinuti o svojim pravima i interesima, zbog toga je potrebno predloženicu u potpunosti lišiti poslovne sposobnosti, a radi zaštite njezinih prava i interesa. Na citirano vještvo stranke nisu imali primjedbe ni prigovora.

Stoga što su se ispunili pravni i medicinski uvjeti te radi zaštite prava i interesa predloženice treba istoj oduzeti samovlast.

Radi navedenog prijedlog predlagatelja razborito je usvojiti i temeljem odredbe čl. 159. stavka 1. Obiteljskog zakona, riješiti kao u izreci ovog rješenja.«

2.2. Protiv prethodno navedenog rješenja su otac podnositeljice J. P. (7. veljače 2011.) i sestra podnositeljice B. B. (18. veljače 2011.) podnijeli žalbe, koje je Općinski sud u Z. odbacio rješenjem broj: R1-19/09 od 27. travnja 2011., uz obrazloženje da su ih podnijele osobe koje nisu ovlaštene za podnošenje žalbe budući da je podnositeljici imenovana skrbnica za poseban slučaj (odvjetnica K. K. iz K.).

Iste osobe žalile su se i na to rješenje – podnositeljičin otac 4. svibnja 2011., a njezina sestra 10. svibnja 2011. – obje priloživši žalbi rješenje Centra za socijalnu skrb Z. klasa: UP/I-552-02/11-03/16 ur. broj: 2134-160-11-4 od 15. veljače 2011., kojim je podnositeljica kao osoba potpuno lišena poslovne sposobnosti stavljena pod skrbništvo, a za skrbnicu joj je imenovana njezina sestra B. B. Te su žalbe odbijene rješenjem Županijskog suda u Z. broj: Gžx-950/11 od 27. lipnja 2012. uz, u bitnome, sljedeće obrazloženje:

»Naime, prema odredbi iz čl. 358. st. 3. ZPP, koja se u ovom izvanparničnom postupku radi lišenja poslovne sposobnosti supsidijarno primjenjuje temeljem čl. 320. ObZ, žalba je nedopuštena ako je žalbu podnijela osoba koja nije ovlaštena za podnošenje žalbe.

ObZ, koji uz materijalnopravne odredbe o lišenju poslovne sposobnosti sadrži i postupovne odredbe, ne sadrži eksplicitnu odredbu o tome tko je u ovoj vrsti postupaka ovlašten na podnošenje žalbe. Međutim, odgovor na to pitanje jasno se iščitava iz odredaba koje propisuju:

– tko je stranka u izvanparničnom postupku (predlagatelj i osoba o čijim se pravima i pravnim interesima odlučuje u postupku – čl. 310. ObZ),

– kome se dostavlja odluka suda o lišenju poslovne sposobnosti (stranci koja je podnijela prijedlog, osobi koja se lišava poslovne sposobnosti i njenom skrbniku, te Centru za socijalni rad – čl. 329. st. 1. ObZ).

Dakle srodnici predloženika, ukoliko nisu predlagatelji i time stekli status stranke u postupku, uopće ne ulaze u krug sudionika postupka pa nema zakonske osnove (kako u odredbama ObZ tako i ZPP-a) smatrati ih ovlaštenim na podnošenje žalbe.«

III. PRIGOVORI PODNOSITELJICE

3. Podnositeljica smatra da su joj osporenim rješenjima povrijeđena ustavna prava zajamčena člancima 14. stavkom 1., 18., 29. stavkom 1. i 35. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) te članak 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispr., 14/02. i 1/06.; u daljnjem tekstu: Konvencija). U ustavnoj tužbi u bitnome navodi:

»... Rješenje je doneseno bez da je P. P. i članovi njene obitelji obaviještena o pokrenutom postupku protiv nje tj. o oduzimanju poslovne sposobnosti. P. P. ne zna ni kako izgleda spomenuta njena posebna skrbnica K. K., iz čega se vidi kakva je to zaštita njenih prava i interesa?! U postupku pred Općinskim sudom P. P. i članovi njene obitelji nisu pozvani na suđenje, a odluka Općinskog suda u Z. je donesena isključivo na osnovi vještačenja doktora S. S. i unaprijed odabrane odvjetnice, koja je trebala samo potvrditi navode doktora. Vještačenje doktora S. S. je takvo da ne odgovara stvarnom stanju P. P., kao da je nedovoljno poznaje, jer se ona pored svojih psihičkih problema sama brine o sebi (podizhe sama sebi mirovinu na banci, sama sebi kuha, pere odjeću, kupuje i dr.), pa nema osnova da joj se oduzima poslovna sposobnost.

U postupku lišavanja poslovne sposobnosti ona nema jednaki položaj kao druge stranke u postupku (Centar za socijalnu skrb), jer je posebna skrbnica imenovana samo formalno i ne ispunjava svoje dužnosti kao skrbnica. Logično bi bilo da joj je odmah imenovana kao skrbnica sestra tj. član njene obitelji, zatim da je ona obaviještena o svim radnjama poduzetim protiv nje, kako bi mogla uložiti žalbu na Rješenja suda, te da je sudac Općinskog suda uzeo njenu izjavu na zapisnik, što on nije učinio. ... Na Rješenje Općinskog suda u Z., poslovni broj R1-19/09 od 27.04.2011.g. uložena je žalba od strane J. P. (oca P. P. temeljem članka 64. Ustava, po kojem je dužnost svakog da štiti djecu i nemoćne osobe) i B. B. (sestre P. P. po članku 64. Ustava i temeljem Rješenja od strane Centra za socijalnu skrb Z., kao njene skrbnice), koje su odbijene kao neosnovane od strane Županijskog suda u Z. i potvrđeno je rješenje Općinskog suda u Z., poslovni broj R 1-19/09 od 27.04.2011.g., iako je izvršena povreda članka 310. i 329. stavak 1. Obiteljskog zakona, te članka 353.st.1 u vezi članka 381. Zakona o parničnom postupku, te povreda članka 354. stavak 2 Zakona o parničnom postupku u postupku pred sudom. Dakle provodi se diskriminacija P. P. i kršenje članka 14. stavak 1 Ustava, jer se zbog njenog društvenog položaja i drugih osobina tj. položaja psihički oboljele osobe ona diskriminira u postupku i tretira kao broj, a ne osoba sa svim pravima kao i drugi građani Republike Hrvatske. Također imenovanjem formalno posebnog skrbnika K. K., povrijeđuje se pravo na pravično suđenje odnosno članak 18. Ustava i članak 29. stavak 1 Ustava, jer ona samo formalno zastupa P. P. a stvarno ne zaštićuje njena prava (Rješenje o imenovanju posebne skrbnice nije dobila, kako bi se na njega mogla žaliti, što je još jedan dokaz diskriminacije u postupanju pred sudom. S jedne strane joj je oduzeta poslovna sposobnost kako se ne bi mogla žaliti, a s druge strane ne priznaje se žalba njene skrbnice B. B., koja je zastupa po zakonu). Po članku 35. Ustava svakom se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti, a postupajući na ovaj način od strane Općinskog i Županijskog suda u Z., psihički oboljelim osobama se ne omogućuje pravna zaštita i obrana u postupcima.«

Na temelju navedenog podnositeljica zaključuje da je provedena njezina diskriminacija zbog njezinog društvenog položaja i drugih osobina (njezine psihičke bolesti) jer nije osigurano njoj »i članu njene obitelji pravo na pristup sudu ... pravo na poštivanje obiteljskog života ... pravo na djelotvorno pravno sredstvo«.

Podnositeljica zaključno predlaže da Ustavni sud ukine osporena rješenja.